

LEDER

I dette nummer bringer vi afslutningen på artiklen *Kapitalens udviklingsfaser og -tendenser i Vesttyskland*. I sidste nummer af KURASJE bragte vi en kritisk kommentar til selve fremgangsmåden i den empiriske analyse;¹ det skal vi ikke gentage her, men der kan være god grund til at kommentere det politiske perspektiv i den form for analyser.

I et sammenfattende afsnit om kapitalakkumulationens nuværende betingelser siger artiklen bl.a.: »... kapitalen er et samfundsmæssigt forhold, ... selvom kapitalen er subjekt i bevægelsen i den kapitalistiske produktionsmåde, så er den dog ikke et autonomt subjekt, der er uafhængig af lønarbejderklassens interesser og kampe. Denne autonomi forsøger den netop at skaffe sig i den tendentielle substitution af arbejde med kapital; for maskineriet har ingen psyke, er fremmed for arbejdstidsbegrænsninger og strejker. Heraf kommer det, at kapitalen, idet den gennem substitution af lønarbejde med kapital vil undgå modsigelsen og arbejderklassens særlige interesser, principielt producerer en ny modsigelse, der finder sit udtryk i kapitalens stigende tekniske sammensætning ...«² og dermed stigende organisk sammensætning.

Hermed er det tydeligt sagt, hvilke perspektiver og begrænsninger en empirisk analyse af kapitalakkumulationen har. Analysen siger naturligvis ikke noget om omfang og konsekvenser af arbejderklassens kampe; den påstår modsat heller ikke, at det er *unødvendigt* at analysere, hvordan og med hvilken succes arbejdskampene gennemføres. Analysen siger derimod noget om de objektive rammer, indenfor hvilke arbejderklassens politik kan udvikles offensivt under kapitalistiske produktionsforhold. Omvendt har uvidenheden om de historisk specifikke bevægelsesformer for modsigelsen mellem lønarbejde og kapital hos arbejderklassen beständig ført til formuleringen af en nederlagspolitik.

Når modsigelsen mellem lønarbejde og kapital har tilspidset sig i en sådan form, at der for den statslige politik og for reformismen kun er en udvej, nemlig generel lønnedsættelse, så proklamerer reformismen, at *nu* er kapitalismen i krise (det blev sagt i 1956, i 1963 og i 1975). På den måde forsøger reformismen at foregøgle, at krisen kun er undtagelsen, der bekræfter reglen om det krisefrie samfund.

Krisen eller krisetendenserne er tværtimod permanent anlagt i kapitalens akkumulationsforløb, idet modsigelsen mellem lønarbejde og kapital er per-

1. *Jens Brinch og Tyge Kjær*: Realanalyserne - to skridt frem og ét tilbage?; KURASJE nr. 12, s. 8-25.
2. *Kapitalens udviklingsfaser og -tendenser*, II. del; KURASJE nr. 13, s. 84.

manent. Det, der skifter gennem ændringer i akkumulationsforløbet, er de former, hvorigennem krisen kommer til udtryk, det kvantitative omfang krisen får, og selvfølgelig også de konsekvenser krisen får for arbejderklassen. Det, der skifter med akkumulationsforløbet er, i hvilket omfang krisen uddybes, og i særlig grad tvinger de »ansvarlige«, reformistiske arbejderpartier til at føre en mere eller mindre åben *offensiv mod* arbejderklassen i form af politisk forfølgelse (ændringer i arbejdskampenes retsgrundlag), undertrykkelse af fagforeninger, af fagopposition, af spontane lønstrejker, og i form af generel lønforringelse gennem f.eks. inflationspolitik, skattepolitik, indkomstpolitik, m.v. Derved kommer den krise, som uddybes på denne måde til at fremstå som en politisk krise, som reformismens krise. Reformismens krise er dog givet på forhånd fordi den altid må være rettet mod arbejderklassen uanset hvilke valgmuligheder den søger at foregøgle. »Valget« mellem lønnedgang og beskæftigelsesgrad er stadig en reformistisk illusion. Her er det nok vigtigt at holde styr på årsag og virkning for ikke at fremme en politik, der ud fra et angiveligt arbejderstandpunkt kun cementerer de reformistiske versioner.

En generel akkumulationsanalyse kan - hvis den gennemføres tilstrækkelig detaljeret - vise ikke blot, hvordan akkumulationsforløbet ændres under gennemløbet af den industrielle cyklus, den kan også vise de reaktionsmuligheder, som kapitalen må ty til som en fortsat betingelse for kapitalforholdets reproduktion, og den kan vise hvad det virkelige klasseindhold i den statslige politik er under forløbet af den industrielle cyklus, og dermed fremstiller den generelle akkumulationsanalyse samlet de rammer eller betingelser, som objektivt er givet for arbejderklassens offensive *modpolitik*.

En nødvendig forudsætning for en sådan offensiv modpolitik er naturligvis en analyse af det materielle grundlag for klassekampens udvikling. En sådan findes i den kritiske analyse af *Roth's* bog om den »anden« arbejderbevægelse (*Ole Thomsen* og *Finn Krogs* artikel om kapitalens tekniske sammensætnings betydning for arbejderklassens kampformer - belyst ud fra den tyske novemberrevolution). Den kritiske analyse af *Roth's* bog omhandler ganske vist et andet land (Tyskland) i en anden periode (1910-20'erne), men analysen har eksemplarisk værdi i diskussionerne om de historiske betingelser for en revolutionær arbejderbevægelse.³

Det samme spørgsmål behandles af Neusüss (*Noter om løndifferentieringen*); men hun går ud fra, at forholdet mellem lønarbejde og kapital ikke er givet abstrakt (f.eks. som en almen politisk modvilje mod kapitalismen); den er derimod givet gennem lønnen og gennem lønformerne. Lønnen er nemlig et udtryk for den del af det samlede af arbejderklassen producerede værdiprodukt, som tilfalder arbejderklassen (lønnen er altså et udtryk for forholdet $v/v+m$). Kapitalen lever og reproducerer sig derfor på arbejderklassens »nåde«; aldrig

3. I sammenhæng hermed henviser vi til Paul Matticks anmeldelse af bogen i sidste nummer af KURASJE.

omvendt som reformismen hævder det. *Kapitalen er virkelig historisk overflødig*. Gennem de historisk forskellige lønformer er bevægelsestendenserne for lønnens størrelse bestemt. Store dele af arbejderklassen har i de kortere og længere opsvingsperioder siden 1960'erne været i stand til at føre en offensiv lønstrategi gennem forskellige varianter af »produktivitetsfremmende lønsystemer«. De historiske betingelser herfor var givet gennem akkumulationsforløbet, nemlig betinget af intensiv kapitalreproduktion og -akkumulation. Det historiske grundlag for fagforeningernes lønpolitik i 1960'erne og 70'erne - »produktivitetsbundne lønstigninger« - er revet bort med det forløb, som akkumulationen har haft, og med den form krisen er tilspidset i.

KOMMENDE UDGIVELSER

KURASJE udgiver i september 1976 følgende bøger:

INFLATION OG KRISE

En antologi med følgende bidrag:

- E. Altvater, J. Hoffmann, R. Künzel og W. Semmler:
Inflation og kapitalvaloriseringens krise,
- Olaf E. Dombrowsky: Kritik af borgerlige inflationsteorier, og
- Paul Mattick: Den deflationære inflation.
ca. 200 sider.

Christel Neusüss:

Imperialisme og det kapitalistiske verdensmarked
ca. 250 sider.

Kurt Aagaard Nielsen:

Kvalifikationsstruktur og klassestruktur
ca. 120 sider.

Rudi Schmiede:

Akkumuler, Akkumuler! Det er Moses og profeterne!
Grundlæggende problemer i den marxiske akkumulations- og kriseteori.
ca. 200 sider.

Jindrich Zeleny:

Videnskabslogikken i Kapitalen
ca. 120 sider.

KURASJE vil den 1. september udsende et nyt katalog med oplysninger om priser og nøjagtige udgivelsesdatoer. Kataloget kan bestilles og vil blive tilsendt portofrit.

KURASJE,
Krystalgade 14/16, 1172 København K.
Giro: 7 16 60 44